

Datum van inontvangstneming : 24/02/2025

Zaak C-23/25 [Sutuska]ⁱ

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

16 januari 2025

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

16 januari 2025

Verzoekende partij:

AS

Verwerende partij:

Bank Millennium S.A.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Nietigverklaring van een kredietovereenkomst die oneerlijke contractuele bedingen bevat en veroordeling tot terugbetaling van prestaties die onverschuldigd zijn verricht – Vordering tot terugbetaling van de kosten van verzekeringen tegen risico's voor de bank en de consument

Voorwerp en rechtsgrondslag van de verwijzing

Uitlegging van het Unierecht, en in het bijzonder artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad; artikel 267 VWUE en de beginselen van doeltreffendheid en evenredigheid

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

Prejudiciële vragen

Moeten artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten alsmede de beginselen van doeltreffendheid en evenredigheid in de context van de nietigverklaring van de gehele kredietovereenkomst tussen een consument en een bank wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen zonder welke de overeenkomst niet kan voortbestaan, aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een in de rechtspraak ontwikkelde uitlegging van een nationale wettelijke regeling op grond waarvan:

- de bank verplicht is om de consument het equivalent terug te betalen van de door de consument gedragen kosten van verzekeringen tegen risico's voor de bank, zoals een verzekering tegen risico's van een lage eigen inbreng of een overbruggingsverzekering, die als zekerheid voor de terugbetaling van het krediet fungeerden,
- de bank niet verplicht is om de consument het equivalent terug te betalen van de door de consument gedragen kosten van verzekeringen tegen risico's voor de consument, zoals een opstal- of overlijdensrisicoverzekering, die als zekerheid voor de terugbetaling van het krediet fungeerden?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29; hierna: „richtlijn 93/13”): artikel 6, lid 1; artikel 7, lid 1.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Ustawa Kodeks cywilny (wet houdende het burgerlijk wetboek) van 23 april 1964 (Dz. U. van 2024, volgnr. 1061, zoals gewijzigd; hierna: „k.c.”): artikel 58, lid 1; artikel 385¹, leden 1 en 2; artikel 385²; artikel 405; artikel 409; artikel 410, leden 1 en 2; artikel 509, lid 1; artikel 805, leden 1 en 2; artikel 821; artikel 828, lid 1; artikel 829; artikel 831, leden 1, 2 en 3; artikel 832, leden 1 en 2.

Ustawa Prawo bankowe (wet op het bankwezen) van 29 augustus 1997 (Dz. U. nr. 140, volgnr. 939, zoals gewijzigd; hierna: „p.b.”): artikel 69, leden 1 en 2, in de op 14 maart 2007 geldende versie; artikel 93, lid 1.

Korte beschrijving van de feiten en de procedure

- 1 In 2007 hebben de partijen een hypothecaire kredietovereenkomst voor de aankoop van een woning in aanbouw voor een periode van 420 maanden voor het bedrag van 199 027,93 Poolse zloty (PLN) gesloten waarin de kredietnemer zich heeft verplicht om het krediet tezamen met de rente en de uit de overeenkomst

voortvloeiende vergoedingen en commissies terug te betalen (§ 1, lid 2), en heeft verklaard de regulamin (reglement) te hebben ontvangen, er kennis van te hebben genomen en de daarin opgenomen voorwaarden te hebben geaccepteerd (§ 1, lid 1). Het krediet was gekoppeld aan de Zwitserse frank (CHF) na omrekening van het uitbetaalde bedrag overeenkomstig de aankoopkoers van de CHF volgens de wisselkoerstabel van Bank Millennium op de datum van uitbetaling van het krediet of een krediettranche (§2, lid 2, van de overeenkomst). De uitbetaling van het krediet was onder andere afhankelijk gesteld van de verstrekking aan de bank van een originele verzekeringspolis ter bevestiging dat AS een overlijdensrisicoverzekering met een verzekerd bedrag van ten minste 199 028 PLN bij een door de bank goedgekeurde verzekeringsmaatschappij had afgesloten en waarin de bank als enige begunstigde van deze polis is aangewezen, alsmede van de overdracht van de uit de voornoemde verzekeringsovereenkomst voortvloeiende rechten aan de bank onder verstrekking aan de bank van een bevestiging dat de verzekeringsmaatschappij van deze overdracht kennis heeft genomen, ofwel toetreding tot de groepsverzekering bij PZU Życie S.A. (§ 3, lid 3, van de overeenkomst). De kredietnemer was tevens verplicht om een originele verzekeringspolis aan de bank te verstrekken ter bevestiging van afsluiting van een opstalverzekering tegen brandschade en andere onvoorziene gebeurtenissen met een verzekerd bedrag gelijk aan de marktwaaarde van de onroerende zaak, ten minste 204 140 PLN, bij een door de bank goedgekeurde verzekeringsmaatschappij, en om de uit de voornoemde verzekeringsovereenkomst voortvloeiende rechten aan de bank over te dragen onder verstrekking aan de bank van een document ter bevestiging van deze handeling, met inbegrip van een verklaring waarmee de verzekeraar bevestigt van deze overdracht kennis te hebben genomen, binnen een termijn van 20 maanden vanaf de dag van uitbetaling van het krediet of de eerste tranche ervan, ofwel toetreding tot de groepsverzekering bij PZU Życie S.A. (§ 5, lid 1, van de overeenkomst).

- 2 Als zekerheid voor de terugbetaling van het krediet tezamen met de rente en andere kosten heeft de kredietnemer: 1) een hypotheek tot het bedrag van 338 347,48 PLN ten gunste van de bank gevestigd; 2) aan de bank de rechten overgedragen uit de polis van de verzekering tegen brandschade en andere onvoorziene gebeurtenissen met betrekking tot de onroerende zaak waarop de hypotheek wordt gevestigd; 3) aan de bank de rechten overgedragen uit de polis van de overlijdensrisicoverzekering van de kredietnemer, dat is AS, conform de voorwaarden uit § 3 en § 5 van de overeenkomst (§ 9, lid 1, van de overeenkomst).
- 3 Als zekerheid voor het krediet voor de periode totdat de bank een uittreksel uit het kadaster heeft ontvangen waaruit blijkt dat de eerste hypotheek op de woning ten gunste van de bank definitief is ingeschreven, fungeerde de verzekering van hypothecaire kredieten die de bank bij CIGNA STU S.A. had afgesloten (§ 9, lid 2, van de overeenkomst), en de kredietnemer diende de kosten van de premie voor deze verzekering aan de bank terug te betalen. Als aanvullende zekerheid voor het krediet voor de periode totdat het uitstaande saldo van het verstrekte

krediet gelijk aan of lager dan 163 312 PLN is geworden, fungeerde de verzekering voor hypothecaire kredieten met een lage eigen inbreng van de kredietnemer (hierna: „lage-inbrengverzekering”) die Bank Millennium S.A. bij CIGNA STU S.A. had afgesloten (§ 9, lid 7, van de overeenkomst). De kredietnemer was verplicht om de verzekeringskosten ten bedrage van 1 341 PLN voor de eerste verzekeringsperiode van 36 maanden aan de bank terug te betalen (§ 9, lid 8, van de overeenkomst).

- 4 Conform de op de datum van sluiting van de overeenkomst bij de bank geldende „Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku Millennium S.A.” (reglement voor kredietverlening aan natuurlijke personen in het kader van de hypothecaire bankdiensten van Bank Millennium S.A.; hierna: „regulamin”) is sprake van een lage eigen inbreng wanneer de eigen inbreng van de kredietnemer ten opzichte van de waarde van de onroerende zaak lager is dan het vereiste standaardminimum, te weten 10 % van de waarde van de onroerende zaak die als zekerheid voor het krediet fungeert in geval van een krediet in de PLN of 20 % van de waarde van de onroerende zaak die als zekerheid voor het krediet fungeert in geval van een krediet in een vreemde valuta of een krediet dat aan de koers van een vreemde valuta is gekoppeld (§ 2, lid 6). De bank schrijft de kosten van deze lage-inbrengverzekering voor de periode van de eerste 36 maanden van de kredietovereenkomst automatisch af van de in PLN luidende rekening van de kredietnemer op de dag van uitbetaling van het krediet (§ 7, lid 7).
- 5 In geval van een krediet in een vreemde valuta worden de termijnbedragen van het krediet berekend volgens de bij de bank geldende wisselkoers conform de wisselkoerstabel van de bank op de dag van aflossing (§ 8, lid 3, van de regulamin).
- 6 Bovendien was de kredietnemer verplicht om de bank voor de duur van het krediet in de verzekeringsovereenkomst als eerste begunstigde aan te wijzen met betrekking tot de uitbetaling van de schadevergoeding in geval van het overlijden tot het bedrag van de uitstaande schuld van de kredietnemer uit hoofde van de kredietovereenkomst met inbegrip van alle toepasselijke commissies, vergoedingen en andere kosten. De kredietnemer heeft zich verplicht om de aanwijzing van de bank als eerste begunstigde in stand te houden totdat het krediet volledig is terugbetaald. Het bedrag van de schadevergoeding dat resteert nadat de schuld uit hoofde van het krediet aan de bank volledig is voldaan, komt toe aan de door de kredietnemer in de verzekeringsovereenkomst aangewezen begunstigden (§ 14, lid 5, van de regulamin).
- 7 De kredietnemer is verplicht om alle in de kredietovereenkomst vermelde verzekeringen in stand te houden en de rechten uit deze overeenkomsten telkens aan de bank over te dragen totdat alle uit hoofde van de kredietovereenkomst voortvloeiende verplichtingen zijn nagekomen (§ 14, lid 6, van de regulamin). Indien de kredietnemer de in leden 1-3 bedoelde verzekering niet door tussenkomst van de bank heeft afgesloten, is hij verplicht om de bewijzen van

premiebetalingen en de verzekeringsovereenkomsten voor de opeenvolgende verzekeringsperioden – gesloten met een door de bank goedgekeurde verzekeringsmaatschappij – te overleggen (§ 14, lid 7, van de regulamin).

- 8 In de dagvaarding van 17 augustus 2022 heeft verzoekster gevorderd dat de kredietovereenkomst tussen de partijen nietig wordt verklaard en dat verweerster wordt veroordeeld tot betaling van het bedrag van 70 455,27 PLN en het bedrag van 28 068,84 CHF, te vermeerderen met de wettelijke verpagingsrente. In haar verweerschrift heeft verweerster geconcludeerd tot verwerping van de vordering en aangevoerd dat de overeenkomst geldig is en geen oneerlijke contractuele bedingen bevat.
- 9 Op 16 januari 2025 heeft de verwijzende rechter een deelvonnis gewezen waarbij hij de overeenkomst nietig heeft verklaard, aangezien de daarin opgenomen wisselkoersbedingen (bijvoorbeeld § 2, lid 2, tweede volzin, of § 8, lid 3, van de regulamin) oneerlijke contractuele bedingen vormen (artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13) zonder welke de overeenkomst niet kan worden uitgevoerd (artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13), verweerster heeft veroordeeld tot betaling aan verzoekster van het bedrag van 54 356,93 PLN en het bedrag van 28 068,84 CHF, te vermeerderen met de wettelijke rente, en de vordering heeft verworpen voor het gedeelte betreffende de veroordeling van verweerster tot betaling aan verzoekster van het bedrag van 990,19 PLN, te vermeerderen met de wettelijke verpagingsrente, uit hoofde van de terugbetaling van de commissie voor het verlenen van het krediet.
- 10 Op grond van artikel 405 k.c., gelezen in samenhang met artikel 410, lid 1, k.c., heeft de verwijzende rechter verweerster veroordeeld tot betaling aan verzoekster van het equivalent van de door verzoekster aan verweerster betaalde termijnbedragen (de op grond van een nietige overeenkomst betaalde krediettermijnen vormen onverschuldigde prestaties – artikel 410, lid 2, k.c.), te vermeerderen met de wettelijke verpagingsrente over deze bedragen, aangezien verzoekster verweerster vóór het instellen van de rechtsvordering had aangemaand tot betaling van de in de dagvaarding genoemde bedragen. De verwijzende rechter heeft de rechtsvordering verworpen voor het gedeelte betreffende de terugbetaling van de commissie voor het verlenen van het krediet ten bedrage van 990,19 PLN aangezien deze commissie – overeenkomstig § 2, lid 3, en § 4, lid 2, van de kredietovereenkomst – in mindering was gebracht op het aan verzoekster door de bank uitbetaalde kredietbedrag en verzoekster dit bedrag dus niet daadwerkelijk aan verweerster had betaald.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 11 Verzoekster heeft in de motivering van haar vordering aangevoerd dat de kredietovereenkomst oneerlijke contractuele bedingen met betrekking tot de omrekening van de wisselkoers PLN/CHF bevat zonder welke de overeenkomst niet kan worden uitgevoerd, en dat de overeenkomst derhalve nietig is. Volgens

verzoekster vormen alle krediettermijnen, vergoedingen, commissies en kosten van verzekeringen die ter uitvoering van deze overeenkomst zijn betaald, onverschuldigde prestaties en dient de bank het equivalent van deze bedragen aan haar terug te betalen. Volgens de bank resulteert de eventuele nietigheid van de kredietovereenkomst niet in de nietigheid van de met de kredietovereenkomst verbonden verzekeringsovereenkomsten. Bovendien heeft de kredietnemer zelf een verzekeraar kunnen kiezen en heeft de bank de premies aan de verzekeraar overgemaakt, en dus moet de eventuele vordering tot terugbetaling van deze premies tegen de verzekeraar zijn gericht.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 12 Naar aanleiding van het deelvonnis van 16 januari 2025, waarbij onder andere de kredietovereenkomst nietig is verklaard, moet de rechter nog beslissen over de vordering van verzoekster tot betaling van het bedrag van 15 108,15 PLN bestaande uit onder andere het equivalent van de uiteindelijk door de kredietnemer opgebrachte kosten van de lage-inbrengverzekering, het equivalent van de uiteindelijk door de kredietnemer opgebrachte kosten van de overbruggingsverzekering, het equivalent van de kosten van de opstalverzekering en het equivalent van de kosten van de overlijdensrisicoverzekering.
- 13 Het antwoord op deze prejudiciële vraag is van aanzienlijk belang voor de beslissing van de verwijzende rechter omdat verweester, indien het Hof oordeelt dat de vorderingen tot terugbetaling van de kosten van bepaalde verzekeringen gegrond zijn, zal worden veroordeeld tot betaling aan verzoekster van het equivalent van deze kosten of van een bepaald deel daarvan. Anders zal de verwijzende rechter de vordering tot betaling van dat bedrag verwerpen.
- 14 Bij een hypothecair krediet vormt de hypotheek op de gefinancierde onroerende zaak de belangrijkste zekerheid voor de vorderingen van de bank en een van de doeltreffendste. Met het oog op mogelijke problemen bij het stellen van een hypothecaire zekerheid, zoals het risico dat de rechter het verzoek tot inschrijving van de hypotheek in het kadaster verwerpt, waardoor de vorderingen van de bank niet worden gedekt, of het risico van schade aan de onroerende zaak door natuurgeweld (brand, overstroming), vereisen banken dat er aanvullende zekerheden voor de vorderingen uit hoofde van hypothecaire kredietovereenkomsten worden gesteld, bijvoorbeeld in de vorm van verzekeringen tegen risico's voor de bank (overbruggingsverzekering en lage-inbrengverzekering) en verzekeringen tegen risico's voor de kredietnemer (opstal- en [overlijdensrisicoverzekering]). Een overbruggingsverzekering (verzekering ter waarborging van aflossing van het krediet in de overbruggingsperiode) dekt het risico in de periode tussen de uitbetaling van het krediet en de inschrijving van de hypotheek op de gefinancierde onroerende zaak die als zekerheid voor de kredietvorderingen moet dienen, in het kadaster. Indien de rechter het verzoek tot inschrijving van de hypotheek in het kadaster verwerpt, komt de belangrijkste zekerheid voor de vorderingen uit hoofde van de

hypothecaire kredietovereenkomst – de hypotheek – niet tot stand, zodat de bank deze vorderingen alleen op grond van de algemene regels kan doen gelden, hetgeen tijdrovend en ondoeltreffend kan zijn. Dit risico wordt dan gedekt door een overbruggingsverzekering – in het kader waarvan de verzekeraar zich ertoe verbindt de bank een schadevergoeding te betalen die gelijk is aan de som van de vorderingen van de bank op de kredietnemer – als cumulatief aan de volgende twee voorwaarden is voldaan: de kredietnemer is gestopt met het betalen van de krediettermijnen en de hypotheek op de gefinancierde onroerende zaak als zekerheid voor de vorderingen van de bank is niet ingeschreven.¹ Een lage-inbrengverzekering wordt daarentegen gebruikt in situaties waarin het kredietbedrag overeenkomt met het geheel of een aanzienlijk deel (meestal meer dan 80 %) van de waarde van de gefinancierde onroerende zaak (LTV – *loan to value*). Het voordeel van deze verzekering is dat de bank zijn vorderingen op een relatief eenvoudige manier geldend kan maken, in tegenstelling tot de executie van het hypothecair zekerheidsrecht die tijdrovend kan zijn en gerechtelijke en executiekosten met zich meebrengt. Beide verzekeringen dekken de risico's voor de bank, en de kredietnemer is helemaal geen partij bij deze verzekeringsovereenkomsten, maar als hij de krediettermijnen niet betaalt, kan hij de veroorzaker van de schade van de bank worden: in dat geval komt de verzekeraar – na uitbetaling van de schadevergoeding – een regresvordering toe en kan hij eisen dat de kredietnemer het equivalent van de achterstallige krediettermijnen aan hem betaalt. De enige begunstigde van de verzekeringsdekking is dus de bank, terwijl de kosten van de overbruggingsverzekering en de lage-inbrengverzekering worden betaald door de kredietnemer, die in ruil daarvoor geen ander voordeel ontvangt dan dat de bank bereid is hem een krediet te verlenen.²

- 15 Wat de verzekeringen tegen risico's voor de kredietnemer – de eigenaar van de onroerende zaak – betreft, een opstalverzekering is een eigendomsverzekering voor het geval van vernietiging of beschadiging van de onroerende zaak als gevolg van onvoorziene gebeurtenissen zoals een brand, lekkage, blikseminslag, orkaan, aardbeving enzovoort. Als een van deze gebeurtenissen zich voordoet, is de verzekeraar verplicht om een schadevergoeding uit te betalen (artikel 805, lid 1, punt 1, k.c.) voor het bedrag dat gelijk is aan de waarde van de onroerende zaak (in geval van totaal tenietgaan) of aan de kosten van het schadeherstel. Vernietiging of aanzienlijke beschadiging kan leiden tot ingrijpende complicaties in het leven van de kredietnemer, waaronder insolventie, die ertoe kan leiden dat hij de krediettermijnen niet kan betalen. In een dergelijke situatie heeft de kredietnemer geen bezittingen meer maar wel een schuld, en is de bank het onderpand kwijt. Dat risico wordt met het oog op de zekerheid voor het krediet voorkomen door de vordering van de kredietnemer uit hoofde van de overeenkomst van opstalverzekering over te dragen aan de bank (artikel 509, lid 1,

¹ Zie Dawid Rogoziński, *Ubezpieczenie jako instrument zabezpieczenia bankowych wierzytelności kredytowych*, Wolters Kluwer, Warschau, 2024, blz. 205-207.

² Zie Dawid Rogoziński, *Ubezpieczenie...*, op. cit., blz. 187-190.

k.c.). Hierdoor kan de bank schadevergoeding van de verzekeraar vorderen. Dat betekent dat de zekerheid voor de kredietovereenkomst niet door de overeenkomst van opstalverzekering zelf wordt gevormd, maar door de overdracht van de vordering uit hoofde van deze verzekeringsovereenkomst aan de bank. De facto is het voor het tot stand brengen van de voornoemde zekerheid dus noodzakelijk dat de kredietnemer twee overeenkomsten aangaat: een overeenkomst van opstalverzekering met de verzekeraar (artikel 805 k.c.) en een overeenkomst met de bank tot overdracht van de vordering uit hoofde van de schadevergoeding (artikel 509, lid 1, k.c.) De kredietnemer blijft daarom de begunstigde van de verzekeringsdekking en een eventuele schadevergoeding komt ten bate van zijn vermogen, aangezien het zijn schuld aan de bank vermindert terwijl er geen schuld aan de verzekeraar ontstaat. Een andere verzekering die niet onder verzekeringen tegen risico's voor de bank valt, is een overlijdensrisicoverzekering. Dat is een personenverzekering die voorziet in de uitkering van het verzekerde bedrag in het geval de verzekerde persoon overlijdt (artikel 829, punt 1, k.c.). Het verzekerde bedrag wordt uitgekeerd aan de begunstigde, dat wil zeggen aan de persoon die door de verzekerde is aangewezen (artikel 831, lid 1, k.c.). Vanuit het oogpunt van de bank is het overlijden van de kredietnemer een van de grootste risico's van de kredietverlening. De risico's met betrekking tot erfopvolgingsprocedures worden beperkt wanneer de bank als begunstigde van de overlijdensrisicoverzekering wordt aangewezen (artikel 831, lid 1, k.c.) omdat de bank het verzekerde bedrag in geval van het overlijden van de kredietnemer makkelijk van de verzekeraar kan ontvangen en zijn vorderingen uit hoofde van de kredietovereenkomst niet op de erfgenamen van de kredietnemer hoeft te verhalen.

- 16 Deze uiteenzetting van de kenmerken van de verschillende verzekeringen die aan kredietovereenkomsten zijn gerelateerd, is van aanzienlijk belang voor de omvang van de vorderingen van de kredietnemer op de bank in geval van de nietigheid van de kredietovereenkomst wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen. Een prestatie die op grond van een nietige overeenkomst is verricht, is namelijk onverschuldigd (artikel 410, lid 2, k.c.), en de persoon die deze prestatie heeft verricht kan de terugbetaling van deze prestatie of van het equivalent ervan vorderen (artikel 405 k.c., gelezen in samenhang met artikel 410, lid 1, k.c.). In de Poolse rechtspraak bestaat er geen eensgezindheid over welke kredietgerelateerde verzekeringskosten door de bank moeten worden terugbetaald. Volgens het meerderheidsstandpunt is de bank verplicht om de kosten van de verzekeringen tegen risico's voor de bank, te weten de overbruggingsverzekering en de lage-inbrengverzekering, terug te betalen.³ Ter onderbouwing van dit standpunt wordt erop gewezen dat deze verzekeringen nauw verbonden zijn met de kredietovereenkomst zelf: zonder de kredietovereenkomst waren deze verzekeringen niet afgesloten. Ten tweede is de bank zelf – en niet de

³ Zie arresten van de Sąd Apelacyjny w Warszawie (rechter in tweede aanleg Warschau) van 15 oktober 2021, V ACA 689/18; 6 februari 2023, I ACA 1295/22, en 16 februari 2023, I ACA 85/22.

kredietnemer – partij bij deze verzekeringsovereenkomsten. Ten derde blijft de bank – en niet de kredietnemer – de begunstigde van de verzekering.

- 17 Er bestaan echter meningsverschillen over de vraag of de kredietnemer in geval van de nietigheid van de kredietovereenkomst kan vorderen dat de bank de kosten van de verzekeringen tegen risico's voor de kredietnemer terugbetaalt. Het overheersende standpunt lijkt te zijn dat de bank niet verplicht is om het equivalent van deze verzekeringspremies terug te betalen, aangezien opstal- en overlijdensrisicoverzekeringen door hun aard niet verbonden zijn met de kredietovereenkomst als zodanig. Ten tweede is de kredietnemer zelf de begunstigde van de opstalverzekering, en in geval van de overlijdensrisicoverzekering zijn zijn erfgenamen de begunstigten. Tegelijkertijd komen de verzekeraar geen regresvorderingen toe op de kredietnemer of zijn erfgenamen. Bovendien, als het bedrag van de schadevergoeding (verzekerde bedrag) hoger is dan de schuld aan de bank, komt het resterende deel van de schadevergoeding toe aan de kredietnemer (in geval van de opstalverzekering) of aan de nabestaanden (in geval van de overlijdensrisicoverzekering). Ten derde verplicht de kredietovereenkomst de kredietnemer tot het stellen van een zekerheid (artikel 69, lid 2, punt 6, p.b.) maar niet tot het betalen van de verzekeringspremies. De laatstgenoemde verplichting vloeit voort uit de verzekeringsovereenkomst zelf (artikel 805, lid 1, k.c.). De nietigheid van de kredietovereenkomst ontslaat de kredietnemer dus op zich niet van de verplichting om de verzekeringspremies te betalen. Ten vierde zijn de kredietovereenkomst en de overeenkomsten van overlijdensrisico- en opstalverzekeringen afzonderlijke en van elkaar onafhankelijke rechtsverhoudingen. Er zijn derhalve geen gronden om te concluderen dat de nietigheid van de kredietovereenkomst de nietigheid van de bovengenoemde verzekeringsovereenkomsten meebrengt. De nietigheid van de kredietovereenkomst leidt alleen tot de nietigheid van de zekerheden voor deze overeenkomst. De zekerheid die uit de verzekeringen tegen risico's voor de kredietnemer voortvloeit, bestaat uit de overdracht van de uit de opstalverzekering voortvloeiende rechten en de aanwijzing van de bank als begunstigde van het verzekerde bedrag uit hoofde van de overlijdensrisicoverzekering. De nietigheid van de kredietovereenkomst resulteert niet in de nietigheid van de overeenkomst van opstal- of overlijdensrisicoverzekering, maar leidt tot de ongeldigheid van de overdrachtsovereenkomst waarbij de vorderingen uit hoofde van de opstalverzekering aan de bank waren overgedragen (artikel 509, lid 1, k.c.), en tot de ongeldigheid van de rechtshandeling in het kader waarvan de bank als begunstigde van het verzekerde bedrag uit hoofde van de overlijdensrisicoverzekering was aangewezen (artikel 831, lid 1, k.c.). Daarom behoudt de kredietnemer (de verzekerde) het recht op schadevergoeding uit hoofde van de overeenkomst van opstalverzekering, en behouden de andere begunstigten dan de bank het recht op de uitbetaling van het verzekerde bedrag uit hoofde van de overlijdensrisicoverzekering. Ten vijfde zou de eventuele nietigverklaring van de overeenkomst van opstalverzekering een aanzienlijk risico voor de kredietnemer zelf vormen. Het zou namelijk betekenen dat de onroerende zaak die eigendom van de kredietnemer is, vanaf de datum van sluiting van de kredietovereenkomst onverzekerd was en blijft. Bijgevolg zou de kredietnemer in

geval van een onvoorziene gebeurtenis geen schadevergoeding van de verzekeraar kunnen eisen. Indien er bovendien vóór de nietigverklaring van de overeenkomst een onvoorziene gebeurtenis en uitbetaling van een schadevergoeding hadden plaatsgevonden, zou de verzekeraar gerechtigd zijn om van de kredietnemer het equivalent van deze schadevergoeding terug te vorderen. Ten zesde, gelet op het feit dat de kredietnemer de daadwerkelijke begunstigde is van de verzekeringsdekking uit hoofde van de overeenkomst van opstalverzekering (of de erfgenamen van de kredietnemer in geval van de overlijdensrisicoverzekering), zou de vordering tot terugbetaling van de premies voor de opstalverzekering (c.q. overlijdensrisicoverzekering) – indien deze als gegrond wordt beschouwd – niet tegen de bank maar tegen de verzekeraar moeten worden ingesteld. In dat geval incasseert de bank louter de verzekeringspremie van de kredietnemer en maakt hij deze vervolgens over aan de verzekeraar, zonder er iets voor terug te krijgen (de bank treedt alleen als incasseerder van de premie op⁴). De rechtspositie van de bank is in deze situatie anders dan in het geval van de verzekeringen tegen risico's voor de bank, waarbij de bank de verzekerde blijft, de verplichting om de verzekeringspremies te betalen bij de bank – de verzekeringnemer – zelf berust (artikel 805, lid 1, k.c.) en de premies vervolgens op basis van de toepasselijke bedingen van de kredietovereenkomst worden verhaald op de kredietnemer. Door de premies van de opstalverzekering (c.q. overlijdensrisicoverzekering) te incasseren en deze vervolgens naar de verzekeraar over te maken, treedt de bank in feite slechts als tussenpersoon op zonder hiervoor enige onverschuldigde prestatie te ontvangen (artikel 410, lid 2, k.c.).

- 18 Vanuit het oogpunt van het Unierecht vraagt de verwijzende rechter zich af of het hierboven geschetste standpunt verenigbaar is met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 en met de beginselen van doeltreffendheid en evenredigheid. Uit de rechtspraak van het Hof volgt dat „de verplichting voor de nationale rechter om een oneerlijk contractueel beding tot betaling van bedragen die onverschuldigd blijken, buiten toepassing te laten, in beginsel tot een terugbetalingsplicht leidt die overeenkomt met deze zelfde bedragen. Het ontbreken van een dergelijke terugbetalingsplicht zou immers de afschrikkende werking in gevaar kunnen brengen die artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13, gelezen in samenhang met artikel 7, lid 1, van deze richtlijn, heeft willen hechten aan de vaststelling dat de bedingen in de tussen een consument en een verkoper gesloten overeenkomst, oneerlijk zijn”.⁵ Met het oog hierop kan het beperken van de vorderingen van de consument met betrekking tot een overeenkomst die oneerlijke bedingen bevat, tot gevolg hebben dat de terugbetalingsplicht – en bijgevolg ook de afschrikkende werking – wordt afgezwakt.
- 19 Bovendien heeft het Hof geoordeeld dat „artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 aldus moet worden uitgelegd dat een oneerlijk contractueel beding in beginsel geacht

⁴ Zie Dawid Rogoziński, *Ubezpieczenie...*, op. cit., blz. 286.

⁵ Zie arrest van het Hof (Grote kamer) van 21 december 2016, [REDACTED] e.a., C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punten 62-63.

moet worden nooit te hebben bestaan, zodat het geen gevolgen heeft ten aanzien van de consument. Derhalve moet de vaststelling in rechte dat een dergelijk beding oneerlijk is in beginsel tot gevolg hebben dat de situatie waarin de consument rehtens en feitelijk zonder dat beding zou hebben verkeerd, wordt hersteld”.⁶ Hieruit kan worden geconcludeerd dat de overeenkomst van opstalverzekering (c.q. overlijdensrisicoverzekering), aangezien zij naar aanleiding van de kredietovereenkomst is gesloten en de kredietovereenkomst nietig is gebleken wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen, zelf ook nietig is.

- 20 Ten slotte vraagt de verwijzende rechter zich af of de eventuele nietigverklaring van de overeenkomsten van opstalverzekering en overlijdensrisicoverzekering niet in strijd zou zijn met het evenredigheidsbeginsel. Het is namelijk mogelijk om de wettelijke regeling zo uit te leggen dat de nietigheid van de kredietovereenkomst niet leidt tot de nietigheid van die verzekeringsovereenkomsten maar alleen resulteert in de ongeldigheid van de overeenkomst tot overdracht van de vorderingen uit hoofde van de opstalverzekering en in de ongeldigheid van de rechtshandeling in het kader waarvan de bank als begunstigde van het verzekerde bedrag uit hoofde van de overlijdensrisicoverzekering was aangewezen. Volgens deze uitlegging zou de kredietnemer de verzekeringspremies weliswaar niet kunnen terugvorderen, maar zou hij te allen tijde recht hebben op de verzekeringsdekking en derhalve ook aanspraak kunnen maken op een schadevergoeding waarbij de bank niet de begunstigde is, en in het geval van de overlijdensrisicoverzekering zou het verzekerde bedrag aan een andere begunstigde dan de bank toekomen. Een uitlegging die tot de nietigverklaring van de betrokken verzekeringsovereenkomsten leidt, kan daarentegen te vergaand en dus in strijd met het evenredigheidsbeginsel zijn, temeer daar een dergelijke uitlegging in de praktijk zou resulteren in de volledige uitsluiting ex tunc van de dekking die de kredietnemer (in geval van de opstalverzekering) of een andere begunstigde dan de bank (in geval van de overlijdensrisicoverzekering) geniet.
- 21 De bovenstaande argumenten lijken echter niet van toepassing op de kwestie van de terugbetaling van de kosten van de eigen verzekeringen van de bank. Er kan namelijk niet logischerwijs worden geconcludeerd dat de kredietovereenkomst tot de nietigheid van de overeenkomsten van de overbruggings- en lage-inbrengverzekeringen leidt, aangezien de kredietnemer helemaal geen partij is bij die overeenkomsten. Het is daarom voldoende om te oordelen dat alle bedingen van de kredietovereenkomst nietig zijn, inclusief de bedingen die de kredietnemer verplichten tot betaling van de kosten van de verzekeringen tegen risico's voor de bank zelf, zodat de kredietnemer kan vorderen dat de bank deze kosten terugbetaalt. Een dergelijke oplossing lijkt verenigbaar met de beginselen van doeltreffendheid en evenredigheid. Daarentegen zou het ontzeggen van het recht

⁶ Zie arrest van het Hof (Grote kamer) van 21 december 2016, [REDACTED] e.a., C-154/15, C-307/15 en C-308/15, EU:C:2016:980, punt 61.

van de consument om deze kosten terug te vorderen, in strijd kunnen zijn met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13.